

creatieve industrie
kunst

vieren, en bezinnen

cultureel burgerschap

laboratorium

tijdelijkheid
circulariteit

leegte

ruimte

Manifest
Cultuurlab Noord
Cultuurtafel Noord

Amsterdam 2017

Coöperatie Cultuurtafel Noord

Cultuurtafel Noord (CTN) is een coöperatie uit Amsterdam-Noord waarin een groot aantal organisaties en individuen die actief zijn op het gebied van kunst en cultuur zich hebben verenigd. CTN maakt zich sterk voor een bloeiend cultureel leven in het spannendste stukje van de stad. Samen bereiken wij niet alleen een brede doorsnee van inwoners van Noord, maar ook veel bezoekers van elders. Ons gevarieerde kunst- en culturaanbod maakt dat iedereen zich thuis kan voelen in Noord: er is altijd iets te beleven hier, of het nu nieuw is of vertrouwd, prikkelend of gemakkelijk, ontspannend of inspirerend, geworteld in het lokale of juist grensverleggend groots.

CTN startte in 2009, de coöperatie is in 2013 opgericht en omvat organisaties uit alle kunstdisciplines – denk aan dans, muziek, film, theater, beeldende kunst, kunstopleidingen, podia en broedplaatsen. Er heerst een open sfeer. Iedereen is nieuwsgierig, we willen leren over en weer, ons cultureel ondernemerschap verder ontvouwen en gezamenlijk activiteiten op touw zetten. Om het culturele aanbod goed over het voetlicht te brengen is de Noordagenda ontwikkeld: een online overzicht van wat er leeft, speelt en op de rol staat. Ook inhoudelijk wordt er samengewerkt, onder andere binnen het Noorderparkfestival en het festival Winters Binnen.

De Cultuurtafel is een loket waar overheid, bedrijven en grote evenementen gemakkelijk toegang toe hebben om de hele sector in één keer te bereiken. Omgekeerd bundelen wij onze krachten om gericht te lobbyen voor beleid en financiering bij overheden, fondsen en andere organisaties.

Amsterdam-Noord is zich de laatste jaren met grote vaart aan het ontwikkelen. De mentale barrière die het IJ ooit was, is zo goed als verdwenen. Was Noord vroeger vooral een plek voor wonen en werken, nu ontdekken steeds meer mensen het als een avontuurlijk uitgaansgebied. Dat is goed voor de sfeer, voor de mensen die er leven, voor de bedrijven die er gevestigd zijn en ook voor de rest van de stad. Veel initiatieven op cultureel vlak hebben sterk bijgedragen aan de ontwikkeling van Noord tot een aantrekkelijk stadsdeel. Het is bij uitstek deze waardevolle bijdrage van experimentele kunstenaars en culturele pioniers die de leden van Cultuurtafel Noord willen benoemen en waarborgen voor de toekomst. Onze samenwerking binnen de coöperatie levert nieuwe ideeën en krachtige coalities op, waarbij hoog wordt ingezet, zonder wat klein en kwetsbaar is uit het oog te verliezen. Deze solidariteit is een van de karakteristieken waarmee ons stadsdeel zich onderscheidt van de centrale stad.

Ook toen de rest van Amsterdam nog de andere kant opkeek, was 'dorp Noord' met zijn ruige industriële landschap, hechte woonwijken en landelijk poldergebied een plek voor eigenheid, vernieuwing en lef. Dit

is het ware wezen van Noord, een stadsdeel dat fundamenteel anders is dan alles wat aan de overkant van het IJ is gelegen. CTN pleit ervoor en werkt eraan dat de authenticiteit van Noord wordt meegewogen in het cultuurbeleid van de centrale stad. Een overloed aan initiatieven van buiten naar binnen zou kunnen resulteren in een kolonisatie van Noord die de veelzijdigheid en eigen dynamiek niet stimuleert, maar smooit. Als gentrificatie alles wat ruw, ruig of rafelig is wegpoetst of straktrekt, als het oorspronkelijke onzichtbaar wordt en nieuwe bewoners zich niet verbinden met ons stadsdeel, verliest Noord zijn ziel. Dan wordt het volkse, groene, industriële en kunstzinnige karakter waardoor mensen zich feitelijk tot dit stuk stad aangetrokken voelden weggevaagd door verulking en commercialisering. De ontwikkeling van Noord op kunstzinnig en cultureel gebied moet, zo vinden wij, geen kopie zijn van wat er in de binnenstad in vierhonderd jaar is uitgekristalliseerd aan musea, podia, cultuurhuizen, galeries en zo verder. Hoe het fout kan gaan leren we van steden als London, Barcelona, en Portland, waar verlaten industriegebieden en verpauperde volkswijken werden overgeleverd aan gulzige bouwbedrijven en grootinvesteerders. In veel steden wordt zichtbaar hoe cultural heritage in de vorm van volkstradities en kunstenaarsinitiatieven het aflegt tegen beurskoersen. Aandeelhouders en grote ondernemers gaan ervandoor met de buit, terwijl de creatievelingen van het eerste uur het nakijken hebben. Laat Amsterdam-Noord het anders aanpakken! Samen kunnen we de kansen grijpen die er liggen om wat er al aan tijd, aandacht en geduld is geïnvesteerd de opmaat te laten zijn naar werkelijke, duurzame, tastbare groei en moderne gemeenschapsvorming in de breedste zin van het woord.

Zonder twijfel kan dat lukken, maar niet zonder de betrokkenheid van de pioniers en, uiteraard, de inbreng van bewoners die hier soms al generaties lang geworteld zijn. Bij de implementatie van nieuwe stedenbouwkundige projecten en plannen van bedrijven die nu of binnenkort het IJ-oversteken mag de beweging geschiedenis van Noord niet zomaar terzijde worden geschoven. Toekomstige generaties moeten kunnen terugkijken op een periode waarin de gentrificatie van het stadsdeel wel degelijk werd gedeeld met bewoners die hier al waren en met mensen die initiatieven namen op het gebied van kunst en cultuur lang voordat het hier hip werd. Worden de wortels van Noord veronachtzaamd, dan dreigt een culturele erosie die een verschraving met zich meebrengt die aanvankelijk niet zo zichtbaar is, maar die uiteindelijk onomkeerbaar zal blijken. Wat verdween kan in een betonnen omgeving niet zomaar opnieuw wortelschieten. Er is alle reden om daartegen in het geweer te komen. Juist Noord heeft potentie als een plek voor slow art en slow culture. Nodig is een eigenzinnig kunst- en cultuurbeleid dat de ruimte en rauwheid van het stadsdeel erkent als voorwaarden voor innovatieve ontwikkeling. Zo'n beleid kan de basis leggen voor ongekende artistieke prestaties en voor een verrassende, moderne openbare ruimte waarin mensen met uiteenlopende achtergronden en culturen elkaar treffen en het leven vieren.

Via dit Manifest Cultuurlab Noord spreekt CTN zich uit over hoe kunst en cultuur zich de komende jaren op een organische wijze verder kunnen ontwikkelen in rap veranderend stadsdeel Noord. Wij nemen onze verantwoordelijkheid door dit thema helder op het netvlies van beleidsmakers en ondernemers te door vier sleutelconcepten aan te bieden. De steun die wij vragen bestaat uit drie dingen: verstandig beleid, kennisontwikkeling en geld.

Tegelijkertijd blijft er altijd ruimte vrij voor nieuwe plannen en plekken. Want dat is en blijft de kracht van Noord.

uit Cultuurwijzer Noord 2008: Ruig, onaf en binnenkort wereldberoemd

Inhoud

Coöperatie Cultuurtafel Noord.....	2
Ledenlijst Coöperatie Cultuurtafel Noord.....	3
Colofon en bronnenlijst.....	4
Manifest Cultuurlab Noord	5

De Cirkel van Noord in 9 dimensies

1. Kunst	6
2. Leegte	6
3. Ruimte	7
4. Tijdelijkheid	7
5. Laboratorium	8
6. Vieren en bezinnen	8
7. Cultureel burgerschap	9
8. Creatieve industrie	10
9. Circulariteit	11
Tot Slot.....	12

Ledenlijst Cooperatie Cultuurtafel

Camping Vliegenbos
Art City NDSM / NDSM-open
Tuindorp Producties
Breed Art Studios
NDSM-loods
Stichting Third space
NoordOogst
A'DAM Toren
Theaterstraat
Modestraat
Muziekstraat
Buiksloterkerk
Dansmakers
DAT!school
Broedplaats De Ceugel
Workshop Podium op de Ceugel
Eye Filmmuseum
Kunst in Noord
Museum de Noord
Muziekschool Noord
Stichting NDSM - Werf
Nieuw Dakota
Noorderparkkamer
Noordjes Kinderkunst
OBA
Over het IJ Festival
Percesyl
Volksopera
Tolhuistuin
Halte Zamenhofstraat
Stadslab Buiksloterham

Café de Ruimte
Tuin aan Zee Stichting Nieuwe Helden
Stichting SPIN
P!lek
Stichting Zonnehuis
Muziektheater / OpusOne
Filmwerk
Amsterdamse Hogeschool voor de Kunsten
Herberg het Mandelahuysje
Framer Framed
Noorderpark Trust
Paard van Noord
Solid Ground Movement
Stichting Historisch Centrum Amsterdam Noord
Straattheater Instituut Nederland (SIN)
TENT
ISH
NurLimonade Media
Chris Keulemans Erelid

Kunstenaars zijn in staat om ideeën te ontwikkelen in een tijd van snelle verandering. Zij hebben een groot scheppend vermogen waardoor zij een concrete vertaling kunnen geven aan hun verbeelding. De kunstraad adviseert de stad kennis uit de culturele sector een voorname plek te geven in de planvorming. Een leger van creatieve geesten staat klaar om de duurzame, culturele stad van de toekomst vorm te geven.

uit De Stad is nooit af Kunstraad mei 2017

BRONNENLIJST RESEARCH:

BOEKEN

De Barbaren- Alessandro Baricco 2015 uitgever de Bezige Bij
Oerknal aan het JJ- Bas Kok. 2014
De Lege Ruimte- Peter Brook 2007 International Theatre & Film Books
De muze van het Herdenken -Ida van der Lee Uitgeverij Meinema 2010
Allerzielen Allom - Ida van der Lee Uitgeverij Meinema 2008
Three steps on the ladder of writing -Helen Cixous 1994
Creative Economy Report 2008 UNCTAD

LOSSE UITGAVEN:

Cultuurwijzer Noord- 2009
De kunst van het verbinden- Stadsdeel Noord 2013
Talking with Places -Dasarts Magazine 2014-2015
The creativity newspaper - Sandberg Institute 2005
Open NDSM 2015-2016
Ritual Theatre - Heisnam Kanhailal 2004
Het raadsel rond de intrinsieke waarde - Anita Twaalfhoven Boekman 77 - 2008
DAS Theatre OPEN CALL THEATRE_EXPANDED CURATION-1.pdf 2016
Essay van Derrida over asielzoekers en een gastheer - Archief - TROUW 1998
HuB_OffenerBrief_CityTax_Handout_engl.pdf 2013
Koers_2025_-_ruimte_voor_de_stad_versie_april_2016.pdf
Pb_amsterdam_selecteert_kansrijke_woningbouwlocaties-2.pdf 2016
Kaart_projectvoorstellen_koers.pdf 2016
Leesboekje-de-waarde-van-cultuur.pdf 2014 rijksuniversiteit Groningen
NDSM_Artistiekplan2017-2020_NL_digi.pdf
Onderzoeksrapport_de_waarde_van_cultuur.pdf 2014 rijksuniversiteit Groningen
Overhoeks vier plaatjes.pdf 2016
PCFJournal14 2006
IIAS_NL47_2021. 2008
PUBLIEKSVERSIE_EVALUATIEONDERZOEK_NIEUWE_ONTMOETINGSPLEKKEN St. Doen 2013
Statement-en-Toespraak-Jan-Zoet 2016
Tijdelijkheid als Kunstbeleid- Arno Staartjes 1995
CirculairBuiksloterham_NL_ManagementSamenvatting_05_03_2015
Uitgave_tijdelijkheid_def.pdf 2012
Zicht op_update2010_def Cultuurnetwerk Nederland 2010
Unesco universal declaration on cultural diversity- 2001
Manifest voor Nieuwsgierigheid - 2009

INTERNET:

<https://personal.eur.nl/veenhoven/Pub20005/2008a-fulln.pdf>
http://files.goc.nl/files/pdf/bronnen_algemeen/2009%20De%20kunsten%20creatieve%20industrie%20-%20Stefanie%20Weijsters%20-%20Feb%202009.pdf
https://www.ois.amsterdam.nl/nieuws/download/877/2010_factsheets_1.pdf
https://d2vry01uuf8h31.cloudfront.net/Organisaties/WI/2015-04_Van_Meijeren_De_waarde_van_kunst_en_cultuur.pdf
<http://www.lkca.nl/publicaties/informatiebank/cultuuronderzoek-metropoolregio-amsterdam>
<https://www.cultuur.nl/upload/documents/adviezen/Agenda-Cultuur.pdf>
<http://www.denieuwestad.nl/wp-content/uploads/2016/02/Ambitiedocument-De-Nieuwe-Stad.pdf>
<http://publications.deltares.nl/WeL0930.pdf>
https://issuu.com/aherder/docs/buiksloterhamcirculair_final_web
<https://www.amsterdameconomicboard.com/app/uploads/2016/02/Clusterstrategie-Creatieve-Industrie-2014-2020.pdf>
https://cdn.jungleminds.com/media/files/Dit_is_2017_een_whitepaper_van_JungleMinds.pdf?mtime=20170112140212
http://www.publishinglab.nl/wp-content/uploads/2016/01/HuA_HackableCities_DEF_spreads-cover.pdf
https://cdn.jungleminds.com/media/files/jm_handboek_webversie_v2.pdf?mtime=20160830121248
<https://www.yumpu.com/en/document/view/41274742/planam-02-2015-web>
<http://www.innovatieagroennatuur.nl/nl/bibliotheek/rapporten/515/TijdelijkheidsToekomst>
https://www.kunstraad.nl/user-files/uploads/2017/05/AKr_advies_web_def.pdf

Colofon

INTERVIEWS, RESEARCH EN AUTEUR:

Berith Danse

MET TEKST OF INHOUDELIJKE BIJDAGEN VAN:

Frank Alsema
Bonny Alberts
Marijke Hoogeboom
Heinke Janssen
Tanja Karreman
Bas Kok

BIJDAGEN VAN BESTUURSLEDEN:

Sylvia Fennis - voorzitter
Berith Danse - vice-voorzitter
Michiel De Rooij- penningmeester
Esther Lagendijk - algemeen bestuurslid
Willy Smits - algemeen bestuurslid

SECRETARIS:

Mechteline van Es

EINDREDACTIE:

Mare Faber

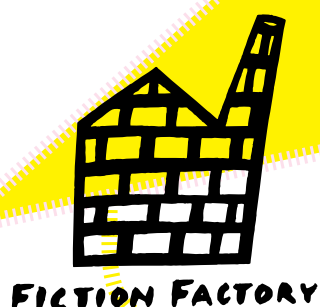
VORMGEVING:

Mathilde de Vriese

SPONSOR STIKKEN:

Fiction Factory

EN VOORAL HET INSPIRERENDE WERK van alle leden van CultuurtafelNoord
www.cultuurtafelnoord.nl, cultuurtafelnoord@gmail.com

Manifest Cultuurtafel Noord

Als coöperatie zijn wij, de verzamelde instellingen van Cultuurtafel Noord (CTN), het belangrijkste orgaan voor de kunst en het culturele welzijn van dit eigenzinnige stadsdeel. Geworteld als wij zijn in dit stuk stad, met al onze contacten en verbindingen met bewoners en bezoekers uit binnen- en buitenland, gaan wij op zoek naar nieuwe manieren van samenwerken met beleidsmakers van stad en stadsdeel, bouw- en ontwikkelingsbedrijven, ondernemersverenigingen, scholen, 'buurthuizen' en de Centrale Dorpenraad van landelijk Noord.

In de komende hoofdstukken gaat u kennismaken met onze visie en onze dromen. Hieronder vatten wij samen wat, naar onze stellige overtuiging, de vier sleutelingrediënten zijn voor een vruchtbaar kunst- en cultuurbeleid in Amsterdam-Noord. Er zijn kansen te over. Laten we het er op wagen, samen. En zien waar het Noord brengen kan.

1. FONDS VOOR NOORD

Wij vragen de stad Amsterdam om bewust ruimte en geld te reserveren voor de kunstsector in Noord. Ons stadsdeel verdient het om in dit opzicht een uitzondering te vormen op de rest van de stad, in positieve zin. Pionierende kunstenaars en andere creatieven hebben hier de woon- en werkomgeving veranderd door er tijd, scheppende energie en liefdevolle aandacht in te steken. De aanwezigheid van broedplaatsen in oude industriële zones en achterstandswijken heeft Noord aantrekkelijk helpen maken. De gentrificatie die in de slipstream daarvan gestalte krijgt, levert nu flinke winsten op. De waarde van grond en vastgoed stijgt, grote en kleine bedrijven vestigen zich, nieuwe woningen worden gebouwd. Wat wij bepleiten is dat een deel van al die in het stadsdeel gemaakte extra opbrengsten terugloeiën naar de Noordse samenleving, waarbinnen kunst en cultuur sinds lange tijd als belangrijk vliegwiel fungeren. Via de oprichting van een Fonds voor Noord wil de Cultuurtafel nieuwe bedrijven, bewoners en toeristen vragen hieraan een bescheiden bijdrage te leveren. Hun inleg kan worden beschouwd als een aandeel in een 'maatschappelijke en culturele bank'. Zo wordt rechtgedaan aan het principe van wederkerigheid. Laat zowel de bewoner als de kunstenaar en de culturele pionier meedelen in het succes van ons bijzondere stadsdeel. Daarom zal de Cultuurtafel Noord in samenwerking met het Noordse bedrijfsleven, de bewoners van Noord en een aantal lokale en landelijke fondsen een Fonds voor Noord oprichten. Het is een fonds voor kleine culturele en maatschappelijke initiatieven van bewoners van het stadsdeel en organisaties die in het stadsdeel gevestigd zijn. De initiatieven moeten gericht zijn op de realisatie binnen het stadsdeel van culturele/maatschappelijk-culturele projecten in de breedste zin van het woord.

Dankzij een Fonds voor Noord zal een eigenzinnige kunst- en cultuursector zich verder kunnen ontwikkelen langs nieuwe, onvoorziene wegen. Het geld zou niet alleen moeten gaan naar experimentele en autonome initiatieven, maar ook naar volkscultuur en maatschappelijke projecten van nieuwe bewoners uit alle windstreken - en naar verbindingen tussen al die verschillende werelden, kunstvormen en creatieve projecten. Hier zou nadrukkelijk op gestuurd moeten worden. Wij geloven dat volkscultuur, folklore, amateurkunst, vieringen en festivals intrinsiek waardevol zijn en daarbovenop een onmisbare stimulans voor sociale cohesie en de vorming van de culturele identiteit van Noord in het komende decennium.

2. WAARDE VAN HET ONZICHTBARE

Wij vragen de stad om ons te steunen in het ontwikkelen van een meetinstrument dat de impact van het culturele en artistieke werk van pioniers, broedplaatsen en creatieven op de fysieke en sociale omgeving zichtbaar maakt. Hier is snel handelen geboden, voordat kwetsbare initiatieven plotsklaps verdwenen blijken te zijn. Om de waardeketen van immateriële kunst en cultuur inzichtelijk te maken is het belangrijk om er vorm aan te geven op een tastbare manier, in een weergave die iedereen kan lezen.

CTN wil een goede, 'landkaart' ontwikkelen waar alle vieringen, manifestaties, festivals en optochten in Amsterdam-Noord van de laatste decennia op te vinden zijn. Daarbij zouden we de culturele betekenis van ruimtes, zones en plekken willen duiden. Ook invloeden vanuit het bedrijfsleven, scholen, de ouderenzorg, toerisme, techniek en digitale infrastructuur willen we inzichtelijk maken: welke waarde draagt cultuur bij aan al deze dynamieken? Deze impact kan gemeten worden. De uitkomst in de vorm van o.a. een landkaart wordt een tool die we meegeven aan stadsmakers, bouwcoöperaties, bedrijven en bewoners die zich hier in de wijken van Noord komen vestigen, opdat dit meetinstrument bijdraagt aan de bijsturing van beleid en de beïnvloeding ervan.

3. WEDERKERIG BURGERSCHAP

Betrokken burgerschap kan volgens CTN niet buiten het wederkerigheidsprincipe. Culturele en artistieke vormen wijzen de betrokken burger/reiziger de weg als die zijn steentje wil bijdragen, als hij of zij 'output' wil leveren in ruil voor alle 'input'. De festivalisering van Amsterdam daagt uit tot een weerwoord, een keer- of markeerpunt om tegenwicht te bieden. De stroom van tijdelijke burgers die de stad aandoen (toeristen, passanten, expats...) én permanente burgers (bewoners en ondernemers) willen wij inspireren tot een synergie van geven en nemen, in het publieke fysieke domein, in bedrijfsculturen en in onze digitale leefwereld.

Wij denken aan:

Artists-in-residence die meepraten, meeschrijven, mee-tekenen waar het gaat om stadsdeelontwikkeling, digitale infrastructuur, duurzaamheid, kunst- en volkskunstuitingen;
Een wederkerig burgerschap waarbij mensen lesgeven aan nieuwkomers, op open scholen, aan universiteiten of in andersoortige leerplekken;
Een eigenzinnig welkomspakket voor nieuwe bewoners en bedrijven, met tools voor het delen van kennis, on- en offline.

Om langs dit soort lijnen wederkerig burgerschap te implementeren is commitment nodig van de stad Amsterdam. De Stad kan zich op allerlei vlakken uitspreken over een dergelijke vorm van samenleven. Door wederkerigburgerschap op te nemen in de communicatie van allerlei events, en bij de opzet van bouwplannen. Samen met de gemeente kunnen we een welkomspakket maken met input van kunstenaars en cultureel werkers.

4. BOUWMEESTER RUIGE & GROENE EEUW

Wij zijn een hartstochtelijk voorstander van beleid dat gericht is op het bewaren van rust en ruimte in stadsdeel Noord. Wij vragen de opstellers van bestemmingsplannen om beleid te maken op 'ruige leegte'. Dit kan worden bereikt door specifieke plaatsen aan te merken als historisch of industrieel erfgoed of natuur. Verder stellen wij voor dat de lokale overheid waar nodig uitzonderingen op regelgeving mogelijk maakt, ten behoeve van de dynamiek van permanente tijdelijkheid in die leegte. Juist dit soort permanente tijdelijkheid kan als vliegwiel dienen voor innovatieve ontwikkelingen in de kunst, cultuur, stedenbouw, educatie, wonen, zorg en (digitale) infrastructuur.

In de huidige ratrace plekken onbenut laten, daar is lef voor nodig. Wij ambiëren een culturele bouwvisie voor Amsterdam-Noord, ontwikkeld onder leiding van een eigen bouwmeester(es). In zo'n visie moeten vele lijnen samenkomen: de geschiedenis van Noord, zijn relatief groene karakter, het industriële erfgoed, de diversiteit aan culturen en de waaier van kunstzinnige experimenten die zich hier in de loop der tijd hebben gemanifesteerd. De bouwmeester kan zich buigen over belangrijke vragen als: Wat zijn nu de grote lijnen die het héle stadsdeel doorkruisen? Hoe werkt nieuw geplande architectuur door in deze ruimtelijke infrastructuur?

Wat is de weerslag daarvan op het narratief van Noord?

Wat doen nieuwe gebouwen met zichtlijnen, leefbaarheid, culturele diversiteit, 'industrie versus natuur', het water van Noord en de ruimte voor leegte?

Laat Noord het boegbeeld worden van de nieuwe Ruige & Groene Eeuw van Amsterdam.

Om een goed beeld te geven waar deze vier voorstellen uit ontspruiten nemen we de lezer bij de hand door negen dimensies te verkennen van wat we 'De Cirkel van Noord' hebben gedoopt. In dit negental ligt de vruchtbare humus besloten van een Amsterdam-Noord van wereldfaam: kunst, leegte, ruimte, tijdelijkheid, laboratorium, vieren & bezinnen, cultureel burgerschap, creatieve industrie en circulariteit. Zie ze als schakels in een keten, als essentiële ingrediënten van een rijke, vruchtbare voedingsbodem die een culturele sector kan dragen die ver kijkt, maar die intussen voeling houdt met wat zo eigen was en is aan Amsterdam-Noord.

We creëren met de artistieke invulling aandacht voor de onmisbare waarde van leegte op de werf.

uit Ruimte voor de stad van St NDSM 2016

De cirkel van Noord In negen schakels

1. KUNST

Kunst en cultuur hebben een grote intrinsieke waarde. Het maken, delen en beleven ervan is eigen aan de mens, waardevol in ons aller bestaan. Kunst geeft betekenis. De oudste sporen van menselijke cultuur, van kunst in de meest brede zin van het woord, dateren van honderdduizenden jaren geleden. Een gezonde samenleving zonder een gevarieerd spectrum aan kunstvormen is eigenlijk niet denkbaar.

Vaak wordt geprobeerd om de waarde van kunst uit te drukken in economische of maatschappelijke termen, bijvoorbeeld in relatie tot de groei van toerisme, de omzet van horeca of de bijdrage die kunst levert aan sociale cohesie en de integratie van nieuwkomers. Maar kunst gaat in essentie over iets anders: verbeelding, schoonheid, bezinning en inspiratie. Kunst brengt ons plezier en vervoering, het kan onthutsen en ontregelen, maar het kan ook worden geduid als een specifieke vorm van communicatie en onderzoek. Daarmee komt kunst tegemoet aan de behoefte van mensen om hun grenzen te verleggen. Een kunstwerk is een vehikel waarmee de mens kan ontdekken, verkennen, op avontuur gaan naar het onbekende. Kunstwerken maken het mogelijk om ervaringen op te doen die op het dagelijks leven een nieuw licht werpen.

Kunst en kunstenaars hebben bovendien de kracht om mensen te verbinden, onze kijk op de wereld te verfrissen, ons perspectief te laten kantelen, wat vanzelfsprekend lijkt te bevragen en denkramen open te gooien. In onze snel veranderende samenleving zijn kunst en de creatieve industrie die eruit voortvloeit, hard nodig. Waar tegenstellingen toenemen, manifesteert zich nogal eens een tendens om terug te grijpen op waarden en normen van weleer, op vooroordelen en sleutse ideeën. Door met nieuwe concepten en passende producten te appelleren aan ons voorstellingsvermogen helpen het kunstvak en zijn beoefenaars ons om juist een stap naar voren te zetten.

Het ministerie van OCW noemt cultuur 'de spiegel van onze samenleving', die mensen verbindt, ongeacht hun leeftijd of afkomst. Het sociale kennisplatform Ensie rept van 'gewoonten en gebruiken', waaronder 'het geheel van normen en waarden, de voeding, eetgewoonten, kleding, godsdienst en muziek en dans'. Vanaf daar is het nog maar een kleine stap naar het fundamentele inzicht dat kunst het hele leven raakt. Kunst gaat over meer dan alleen specifieke, formeel ingebedde uitingen als muziek, theater, beeldende kunst en literatuur. Wij, de individuen en instellingen die elkaar hebben gevonden in de Cultuurtafel Noord, zien het zo: alle culturele uitingen dragen een kunstcomponent in zich.

Wij staan hierin niet alleen. Dit besef dringt steeds verder door in de samenleving, ook binnen de traditionele culturele bolwerken. Voor de kunst is een nieuw tijdperk aangebroken. We vinden haar niet meer alleen in musea, ze bevindt zich midden in de samenleving, her en der, overal, op de geëigende plaatsen, maar ook op de meest onwaarschijnlijke. Volgens de Italiaanse schrijver en filosoof Alessandro Baricco staan ons in de komende twintig jaar in de kunstensector majeure veranderingen te wachten, die samenvallen met de digitale revolutie waar we ons in bevinden. De digitalisering brengt met zich mee dat we razendsnel wereldwijd oppervlakkige verbindingen kunnen leggen. De kunstenaar werkt online, maar ook in de wijk, op straat en is volledig onderdeel aan het worden van een op netwerken gerichte wereld van gemeenschappen.

In zo'n wereld van onthechting en verulechting ontstaan als vanzelf nieuwe platforms en podia. Onze eigen coöperatie CTN is er een voorbeeld van. Wij willen als boegbeeld fungeren voor het stimuleren en ontwikkelen van de betekenis van kunst in ons stadsdeel, onze stad en samenleving. Noord is de plek voor experimenten, zowel voor kunstinstellingen met een landelijk bereik als op buurtniveau, daar waar kunstenaars rechtstreeks met bewoners aan het werk zijn. Veranderingen op het gebied van werk, wonen, zorgen, vervoer, energie, media en technologie scheppen ruimte voor een nieuwe blik op kunst en cultuur als het bindweefsel in een complex en beweeglijk lichaam dat groeit en beweegt, nooit stilstaat. Kunst verbindt. Kunst versterkt. Kunst transporteert informatie. Kunst geeft vorm. Kunst biedt weerstand.

2. LEEGTE

Creaties ontstaan vanuit vaak onbekende samenloop van omstandigheden en lijken te ontspruiten aan het niets: een leeg blad, een leeg scherm, een leeg pand, een leeg stuk land. Door een moment van leegte toe te staan is er ruimte voor ontwikkeling, voor creativiteit. Door leegte is er ook kunst. Via kunst- en cultuuruitingen voorzien mensen zich waar ook ter wereld van vorm en betekenis. Kunst staat in relatie tot bijvoorbeeld onze tijdelijkheid, de dood, leegte. Zie hoe het getal nul veel meer is dan zomaar een mathematisch begrip. De creatie ervan markeerde een cruciaal moment in het beschavingsproces. Het getal nul stelt ons in staat om het niets, de leegte te benoemen en ons ertoe te verhouden. Lege ruimte - stadsdeel Noord is er historisch gezien altijd rijk aan geweest. Leeg laagland in de polder, weidse meren en rivieren, ruimte tussen de dorpen. Van later datum: lege industriehallen. En dan is er nog de natuurlijke en geestelijke afstand tot de stad die ook gezien kan worden als een vorm van leegte. Leegte is eigen aan Noord. Dat is altijd zo geweest - 'leeg' in de betekenis van dat er aan een plek geen dichtgetimmerde invulling is gegeven. Ongeschonden terrein, ruimte voor inspiratie en progressieve initiatieven.

Door leegte te behouden en te verdragen, het niet-vullen te dulden, houden we samen een belangrijke voorwaarde in stand voor de dynamiek van creativiteit en kunst, een bron voor ontwikkeling en cyclische bloei, ook op de lange termijn. Leegte is eerst en vooral een belofte, een verre horizon waaraan alles zich nog kan voltrekken, vorm zich kan verdichten tot materie. Uitgerekend leegte wijst ons op de potentie van oneindige creativiteit.

Het behoud van leegte is een bewuste investering in het vertrouwen van dynamische processen in een samenleving die zich ook omzetten in werk, geld en een gezonde cohesie in de samenleving. Precies die dynamiek van leegte naar chaos en vervolgens naar vorm is de onderstroom voor een rijke, innovatieve culturele sector in een gezond en inspirerend stadsdeel Noord. Dit gebied dankt zijn succes mede aan een juiste verhouding tussen leegte en verdichting - in architectonisch en landschappelijk opzicht, maar ook op het vlak van regelgeving en infrastructuur. Verschillende culturen hebben, min of meer bij toeval, ruimte gehad om hiernaast en door elkaar te leven, in gezonde verhoudingen. Allerlei plekken van ongedefinieerde stad en land hebben bijgedragen aan een ongewone, eigenwijze culturele ontwikkeling die dit stadsdeel kenmerkt en die erkend en herkend hoort te worden door de huidige ontwikkelaars ervan.

Kortom, het devies is: heb de moed om niet alle open ruimte te willen 'benutten'. Leegte heeft nut!

De concrete verbinding van kunstenaars en creatieven met andere maatschappelijke en economische werelden is een van de meest veelbelovende ontwikkelingen van deze tijd.

tijdens de Asia Europe Meeting (ASEM) 2014 Jet Bussemaker

Dus we krijgen een brug. Het college heeft besloten dat hij er komt: van het Java-eiland naar Noord. En dat gaat een heleboel veranderen. Chris Keulemans, 18 januari 2017

3. RUIMTE

Amsterdam-Noord heeft talloze bijnamen, van 'de zonnige zijde van de stad' tot 'Noord Gestoord'. De ruime vergezichten brengen sommige stadsontwikkelaars in de verleiding om heel groot te denken en hoog te willen bouwen. Maar wie de IJ-oever vult met torens plaatst het achterland in de schaduw. En dat, het idee en de ervaring van een stadsdeel in de schaduw, zou op de langere termijn heel veel impact hebben. Niet alleen langs het water, maar ook verderop in het stadsdeel verlustigen ijverige bouwers zich handenvrijvend aan de ruimte die zich daar aandient. Hoe zouden wij, de mensen van Cultuurtafel Noord, de ruimte in Amsterdam-Noord het liefst willen inrichten, bezien vanuit een context van kunst- en cultuurontwikkeling?

Laten we eens nagaan wat de werking van een object in een nog onbebouwde ruimte is. Door bewust te kiezen voor een bepaalde vorm in een ruimte, rekening houdend met zichtlijnen, materialen, kleuren bepalen we de identiteit ervan. Zo werkt het ook met ons stadsdeel: we vullen de ruimte in met vormen die een verhaal vertellen. De mensen in de publieke ruimte voegen daar vervolgens hun eigen invullingen aan toe: persoonlijke creaties, levensgebeurtenissen en initiatieven van tijdelijke aard.

Dat Noord met 40% groen het groenste stadsdeel van Amsterdam is, biedt ruimte voor bijvoorbeeld stadslandbouw, maar ook gewoon voor rust en ontspanning. Ruim baan geven aan natuur betekent, logischerwijs, dat het uitgeven van bouwgrond binnen de perken moet blijven. Het is uiterst riskant om, zoals nu gebeurt, lap na lap als bouwgrond te arceren op de plattegrond van 'Amsterdam 2025'.

In Noord is veel industriële ruimte die tot het cultureel erfgoed van Nederland kan worden gerekend en die nu veelal een tweede leven aan het krijgen is. Maar als alles wat de ontwerpers nu voor dit stuk stad op de tekentafel hebben liggen daadwerkelijk wordt gerealiseerd, is de kans groot dat binnen enkele jaren het industriële narratief van Noord schuilgaat achter moderne architectuur.

Goed beschouwd is Amsterdam-Noord geen eenheid, maar een aaneenschakeling van dorpen, zoals ook een deel van Barcelona dat is. Deze dorpen of wijken hebben ieder hun eigen architectonische karakteristieken en geschiedenis, vaak een typische sociale cohesie, soms ook een herkenbare wijkcultuur. Het zou een groot verlies zijn als in deze lappendeken de kleuren vervagen en alle plooiën worden gladgestreken als gevolg van ondoordachte plannenmakerij vanachter de tekentafel.

Heden ten dage bestaat er ook een nieuwe ruimte, die van de digitale wereld. Daar ontstaan allerlei onverwachte verbindingen, groepen en bottom-up initiatieven, in wisselwerking met elementen uit de publieke ruimte. De betekenis ervan zal ongetwijfeld doorgroeien op manieren die ons huidige voorstellingsvermogen ver te boven gaan.

CTN wil als koepel en platform bijdragen aan een betekenisvolle, passende invulling van de vele soorten ruimte in stadsdeel Noord: de fysieke, de publieke, de digitale, de groene, de ongerepte, de figuurlijke ruimte... Dat vraagt om een langetermijnuisie met een horizon van ten minste vijftig jaar, die rekening houdt met de volgende dimensies:

Platteland vs. stedelijkheid
Fysieke ruimte vs. digitale ruimte
Industrieel vs. wonen
Luchtruim vs. infrastructuur
Ruimte voor bezinning vs. ruimte voor vertier
Publieke ruimte vs. privédoel
Ruimte in regelgeving vs. ruimte voor experiment
Ruimte voor generaties en tijd

4. TIJDELIJKHEID

De praktijk van het tijdelijk bestemmen is al eeuwenlang een beproefde strategie bij stedelijke ontwikkeling. Waar bouwers meeliften op de golven van economische voorspoed, steken crises een spaak in het wiel, zoals ook de afgelopen jaren weer zichtbaar werd. Vastgoedpartijen met overgewaardeerde portefeuilles zijn niet te benijden. Ze raken gevangen in hun eigen bezit, wat noopt tot het speuren naar alternatieve oplossingen en het maken van strategische keuzes, zoals verkoop met verlies of het ontwikkelen van alternatieve verdienmodellen. Het is lang niet zeker dat nu de economie weer aantrekt oude tijden herleven. In Amsterdam is er in het verleden zoveel gebouwd dat de leegstand structureel van aard is. Dat betekent dat de toekomstige bouwopgave grotendeels gelegen is in de transformatie van wat er al is, met interventies in bestaande gebouwen. Voor afwachtende eigenaren en ontwikkelende partijen heeft dat grote gevolgen. Tijdelijk gebruik kan niet meer als een tussenfase worden beschouwd nu het vervolg volstrekt in het vage ligt.

Daar waar het zicht ontbreekt op het juiste moment om verouderd bezit te gelde te maken met sloopnieuwbouw of ingrijpende renovaties, dient tijdelijk hergebruik zich aan als een permanente oplossing voor herbestemming. Sturen op tijdelijkheid – het is een schijnbare tegenspraak die zich als een rode draad door het ruimtelijk beleid van menige grote stad slingert. Ontwikkelingen laten zich niet of nauwelijks meer voorspellen, ook niet in Amsterdam. Het goede nieuws is dat al die onzekerheid precies de dynamiek van leegte en inventiviteit met zich meebrengt waarin schoonheid en de menselijke maat gedijen.

Dat biedt kansen. Beschaving en beheersing gaan hand in hand. Een dynamische praktijk van tijdelijk anders bestemmen wijst de weg naar een duurzame wereld. Het uitgangspunt bij de ontwikkeling van de nieuwe circulaire stad zou het idee moeten zijn van permanente tijdelijkheid, van tussenruimten, de stad als speeltuin. In de evolutie van Amsterdam als geheel en van stadsdeel Noord in het bijzonder kan het tijdelijke het permanente invullen, aanvullen en opvullen. Concreet betekent dit dat bij het bouwen voor de lange termijn ook ruimte moet worden gereserveerd voor wat vluchtig is, voor initiatieven met een beperkte horizon. Zo kan tegemoet worden gekomen aan behoeften die zich spontaan aandienen in een gebied, zoals een verlangen naar een speelvoorziening of een plek voor nieuwe ontmoetingen. Ook kan het gebeuren dat het permanente onverwacht wordt verrijkt met iets wat precies blijkt te passen, iets wat pleziert, pakt of prikkelt. Soms zal een tijdelijk initiatief blijken door te groeien naar iets blijvends.

In Noord pakken de leden van CTN graag de handschoenen op, met alle liefde en vernuft. Zie hoe na de verdwijning van de NDSM op de gelijknamige scheepswerf allerlei bedrijvigheid de kop opstak en floreerde, weer verdween of evolueerde. Het gigantische terrein werd een plek waar pop-ups al naast en na elkaar bestonden toen dat woord nog moest worden uitgevonden. Dat ontstond zo uit pure noodzaak. De werf dreigde aan verval ten onder te gaan en die trend moest worden gekeerd, voor een appel en een ei. Gaandeweg werd van de nood een deugd gemaakt op een manier die de stad en het stadsdeel tot eer heeft gestrekt, tot ver buiten de landsgrenzen.

Dit smaakt naar meer. Wie in Noord zijn ogen de kost geeft ziet links en rechts mogelijkheden. Wat nodig is om dit stuk stad te laten groeien en bloeien is de moed om te experimenteren, de teugels te laten vieren, het tijdelijke te faciliteren. Juist kunstprojecten en culturele expressievormen kunnen een sleutelrol vervullen, betekenis toevoegen aan een eindeloze cyclus van opkomst, neergang en vergankelijkheid. Laten we niet vluchten in de bedrieglijke schijnveiligheid van het permanente van bebouwing en bestemming. Laat Noord zichzelf verrassen.

We moeten erkennen dat we als mensen tijdelijke en plaatselijke wezens zijn die hun beschaving ontlenen aan de mate waarin ze de tijdelijkheid van hun plaats tot ankerpunt van hun leven hebben gemaakt. uit Tijdelijk Anders Bestemmen Guert Derikx, 2011

5. LABORATORIUM

Anderhalve eeuw geleden lag er in Amsterdam boven het IJ een 'levend laboratorium' avant la lettre. 'Noord' was synoniem voor innovatie, het speelde een rol op het wereldtoneel. Werven en fabrieken bepaalden het karakter van het gebied, de industrie blonk er uit in termen van productie en technologische ontwikkeling. Fokker zag er het levenslicht, revolutionaire onderwater-lastechnieken werden er uitgevonden, wetenschappelijke doorbraken in de petrochemie werden er gerealiseerd. De kraamkamer achter de wand van het Centraal Station was de humuslaag voor de stad van de toekomst.

Tussen de sporen van dat verleden kiemt nu iets nieuws: anno 2017 ligt er voor Amsterdam-Noord een enorme kans om opnieuw het meest innovatieve stadsdeel te worden, hét grootstedelijk laboratorium voor onderwijs, zorg, bouwen, infrastructuur, water, energie, ondernemen en besturen. Juist omdat Noord lang met rust is gelaten kan het nu, vanuit een positie van achterstand, armoede en crisis, uitgroeien tot een kenniscentrum en voorbeeldwijk, gedragen door de vele daadkrachtige, flexibele en improviserende stadsmakers, schrijvers, uitvindende kunstenaars die zich aan dit stadsdeel hebben verbonden. Om de bakens te verzetten is een kloek sprong voorwaarts nodig, in plaats van gepieker, gepraat en gepuzzel. Experimenteren zou het uitgangspunt moeten zijn op alle niveaus, zodat er crossovers kunnen ontstaan. De lijn van trial and error die van oudsher hoort bij Noord trekken we door naar de toekomst: alles draait om uitproberen, verkennen, ontdekken, leren en vernieuwen. Daar hoort een innovatief kunst- en cultuurbeleid bij, geformuleerd op basis van creatief en interactief onderzoek. Waar het op aankomt is dat we de dingen telkens van een andere kant bekijken, zo veel mogelijk uitvogelen en ontrafelen, om zo weer iets nieuws te kunnen scheppen. Laten we spelen met wat er was, is en nog komen kan.

In de maatschappij van de toekomst staan ruilen en uitwisselen centraal, niet alleen van geld maar vooral van zaken als kennis, visies en hernieuwbare materialen. Zie hoe afvalstromen een waardevol goed zijn gaan representeren, in puur economische termen. Of denk aan de manier waarop sociale media nieuws verspreiden en zelfs construeren. Zo'n wereld vraagt om interdisciplinair werken. Het werkkterrein van kunst en cultuur rekken we op, we zoeken samenwerking en synergie met ontwikkelaars en ontwerpers in de breedste zin van het woord: software-programmeurs, architecten, sociaal werkers, economen, juristen, politici, technici, gevestigde en nieuwe media, communicatiedeskundigen...

De urgentie is groot. Experimenten kunnen mislukken, natuurlijk, maar dat is geen reden om ervan af te zien. Integendeel, voor de toekomst van de stad en onze kinderen is het essentieel dat we het er samen op wagen, risico's nemen, spannende keuzes durven maken. De toekomstwaarde van Amsterdam-Noord hangt af van de prestaties die we boeken op verschillende gebieden – ruimtelijke ontwikkeling, kunst en cultuur, economie en werkgelegenheid, sociale cohesie – waarmee ons stadsdeel de belangstelling zal wekken van nieuwe makers, ondernemers en gebruikers. Laten Noord een magneet zijn voor innovatieve individuen, bedrijven en organisaties, zowel van binnen als van buiten de stad.

Als er, tegen deze achtergrond, meer ruimte wordt gegeven aan laboratoriumachtige kunstinstellingen en experimentele kunstmanifestaties, zou dat in concrete zin bijvoorbeeld betekenen dat wanneer er een theater naar Noord komt, dit niet automatisch een kopie is van de bestaande theaters aan de andere kant van het IJ. Hetzelfde geldt voor nieuwe musea, galleries, filmhuizen, parades... Liever zoeken we naar synergie, gedurfde initiatieven, nog uit te vinden nieuwe vormen.

Dit is, kortom, de opdracht waar we voor staan: verkennen, reflecteren – en dan doen, handelen, uitproberen, om vervolgens, al zoekende, een volgende stap te zetten. Laat Noord vooropgaan, we hebben er alles voor in huis. Wij, de leden van CTN, zijn van harte doordrongen van de noodzaak. Als ambassadeurs van het nieuwe Cultuur lab Noord bouwen we allianties en leggen we kruisverbanden tussen het werk van experts van allerlei pluimage. Via experimentele platforms verulechten we wetenschappelijke kennis met het dagelijkse. We verzamelen de kunde van burgers en online informatiestromen en zetten die om naar alternatieve vormen van educatie en overheidsbeleid.

Kansen zijn er te over. En naar potentiële nieuwe partners zijn we altijd benieuwd!

6. VIEREN EN BEZINNEN

In elk mensenleven zijn er momenten van viering en bezinning. Geboorte, vriendschap, huwelijk, ziekte, overlijden, religieuze, lokale of nationale feestdagen – bij al dit soort gelegenheden kunnen mensen de behoefte voelen om te putten uit vormen van 'levend cultureel erfgoed' van hun eigen culturele of spirituele groep. Rituelen zijn een bron van troost, hoop, liefde. Ze bieden houvast. We vinden er inspiratie in voor antwoorden op vragen naar de tijdelijkheid van onze aanwezigheid hier op aarde en de betekenis van de leegte na de dood.

Amsterdam-Noord kent een tamelijk gebalanceerde bevolkingssamenstelling, opgebouwd uit verschillende generaties en culturele groepen. Daar zijn nieuwkomers bij, maar ook oud-Amsterdammers waarvan vele in bepaalde wijken bij elkaar wonen en daar hun leven inrichten in lijn met hun geschiedenis en cultuur. Deze groep wordt ook wel die van de 'authentieke Amsterdammers' genoemd. Tot de vieringen die zij in de loop der tijd hebben vormgegeven behoren het Nieuwjaarsvuur in Floradorp en optredens van verenigingen die zeer actief zijn op het gebied van onder meer fanfare, operette, dans en sport. Levend cultureel erfgoed is een belangrijke verbindende factor. Het stimuleert de sociale cohesie, kweekt begrip voor gekoesterde overtuigingen en ideeën en helpt emoties en angsten te kanaliseren. Via symbolen, metaforen en rituelen wordt betekenis gegeven aan het leven, zowel in de publieke ruimte als in de privésfeer. Cultuur 'maakt' de stad via een complex netwerk van waarden, overtuigingen en drijfveren. Het is als het bindweefsel in het menselijk lichaam. Om deze ongrijpbare synergie tussen mensen, gemeenschappen en netwerken te laten groeien en bloeien, moeten de condities goed zijn. Kunst en cultuur, vertrouwde en vernieuwde tradities floreren daar waar mensen in vrijheid met en naast elkaar leven. Maar tradities kunnen ook onder druk komen te staan en dan kan het zaak zijn om ervoor op de bres te springen.

In Amsterdam-Noord is de oude volkscultuur met zijn ureugdeuren, voetbalfeesten en paardenrennen in de publieke ruimte steeds meer onderhevig aan culturele erosie. Het gevaar bestaat dat die cultuuruitingen losgezongen raken van de context en zelfs verdwijnen. Dat zou een groot verlies zijn, de roots van Noord zijn het waard om in ere te worden gehouden. Door ze te omarmen en te versterken, door op zoek te gaan naar verrassende coalities – bijvoorbeeld in de vorm van festivals, community art-tentoonstellingen of kunstzinnige parades – kunnen we met respect voor de oude gebruiken nieuwe duurzame uitingsvormen vinden. Zo'n verbinding van het oude met het nieuwe helpt een explosieve bevolkingsgroei en de instroom van nieuwelingen in banen te leiden. Het zichtbaar maken van de bewogen geschiedenis van Noord geeft mensen iets om trots op te zijn, een gedeelde identiteit die het cement kan zijn voor een succesvolle gemeenschap.

Waar voor veel autochtone Nederlanders religie zijn betekenis in het leven van alledag heeft verloren, is 'geloven' voor veel nieuwkomers in Noord nog altijd een bron van bezinning en steun. Ook dit kan een element zijn in de verdere ontwikkeling van openbare, kunstzinnig vormgegeven vieringen die tot de verbeelding spreken, momenten en evenementen waarbij autochtonen, nieuwkomers en reizigers elkaar ontmoeten. Traditie en dynamische verandering moeten daarbij hand in hand gaan. Openheid in fysieke en mentale zin is een voorwaarde om het oude en het nieuwe werkelijk met elkaar in contact te laten komen.

Amsterdamse volkscultuur, moderne cultuur en subculturen van nieuwkomers en hun nakomelingen kunnen zich heel goed met elkaar verder ontwikkelen, op voet van gelijkheid, mits daar actief met beleid en bewustzijn op wordt ingezet. Een weloverwogen kunstplan heeft oog voor de vele vormen waarin verschillende culturen hun kunst en cultuur tot uiting brengen, hoe zij elkaar voeden en beïnvloeden. Een focus op enkel de klassiekers uit een westerse, highbrow blik op 'kunst' zou hoe dan ook veel te smal zijn.

In het kunstbeleid kan (en moet!) veel meer ruimte worden gegeven aan inbreng vanuit andere culturen en vergeten generaties. Trendy festivals op het NDSM-terrein zijn zeer de moeite waard, maar dat geldt ook voor volksfeesten, optochten en ambachten die her en der in Noord vanuit de geschiedenis zijn overgeleverd of die juist recent zijn geïntroduceerd door migrantengroepen. Wie zijn blik verruimt ziet ook ineens de dwarsverbanden. Tussen volksdrank nummer één – ook op de voetbaltribune – en culinaire hipsterbiertjes. Tussen nomadengemeenschappen van weleer en de Rollende Keukens of de tiny house movement. Tussen volkstuintjes en stadslandbouw. Veel van wat ooit uit nood werd geboren – en wat vaak werd bespot en verguisd – ziet nu opnieuw, in nieuwe vormen, het levenslicht.

Door in te zetten op een faire stimulans, ook in financiële termen, voor de hippe IJ-oever én de wijken richting Waterland, wordt de cohesie bevorderd en maken we Noord cultureel toekomstbestendig. Laat niemand zich achtergesteld of achtergebleven voelen, juist niet hier, in dit stadsdeel dat zo lang vergeten en verguisd is, maar dat nu kan meeliften op een periode van economische groei.

7. CULTUREEL BURGERSCHAP

Er is een verandering gaande in de wijze waarop onze samenleving zich organiseert. We leven allang niet meer alleen in de analoge wereld, de onlinewereld komt ons voor als net zo reëel – en is dat misschien ook wel, in zekere zin. Onze sociale, culturele en economische interacties vinden er hun weg langs telkens weer nieuwe platforms en kanalen. Onder invloed van de digitale revolutie en andere fundamentele factoren, zoals de energie-wende, de mondialisering van de economie en kritische ideeën over gezag en zeggenschap in de context van moderne democratieën, is ook de betekenis van het begrip ‘burgerschap’ aan het veranderen. Waar individuen elkaar treffen in het publieke domein en dat samen vormgeven – of het nu het dorpsplein is of twitter – heeft hun burgerschap een culturele dimensie: die van betekenisgever, uitvinder, regisseur, reiziger.. De ‘bottom up’-burger laat zich niet langer door autoriteiten de weg wijzen, laat staan de les lezen. Die kiest zijn eigen koers, wijs of niet.

In deze ‘platformsamenleving’ fungeert de creatieve sector als een belangrijke inspirator: allerlei nieuwe vormen van werken, wonen en samenleven worden er uitgevonden. Kunstenaars en andere creatieven doen niet aan comfort zones, zij werken overal – in de ruigste landschappen, in leegstaande panden en ook in de uithoeken van de digitale wereld. Je zou kunnen zeggen dat er een permanent en urgent onderzoek gaande is naar kansen en kwetsbaarheden in dit nieuwe leefdomein.

De digitale revolutie brengt niet alleen kansen, maar ook gevaren met zich mee. Als we niet zelf actief invulling geven aan onze publieke ruimte en als we bronnen waarop geen individuele aanspraak hoort te worden gemaakt (in het Engels vaak aangeduid als de commons) niet nadrukkelijk beschermen, dan zullen commerciële partijen hun kans schoon zien en er hun business modellen op loslaten. Facebook, Booking, Uber, Airbnb zijn voorbeelden van bedrijven die azen op een zo groot mogelijke exploitatie van wat in essentie ons aller domein is. Als leden van de CTN willen wij dit onderwerp expliciet agenderen en adresseren: hoe is het gesteld met de commons in Noord? Welke infrastructuur is nodig om ze te behoeden voor agressieve take-overs en commerciële verleidingen? Hoe bevorderen we lokaal ownership en brengen we de commons samen tot wasdom?

Gentrificatie mag er niet toe leiden dat de dynamiek van innoveren en experimenteren die zo eigen is aan dit stadsdeel tot stilstand komt, dat er een monocultuur ontstaat, eenvormig en voorspelbaar. Neem, als voorbeeld, het principe van wederkerigheid. Al vaker is geconstateerd dat Amsterdam aan het festivaliseren is: de stad als pretpark. Bezoekers zijn passanten die vaak veel komen halen en weinig of niets brengen. En zelfs een deel van de bewoners gedraagt zich zo, ook in Noord. Wij zien het zo: als je hier komt wonen, in dit stadsdeel dat zich zo snel ontwikkelt, dan word je onderdeel van een enorm en uniek Lab dat je verrijkt als mens. Dat is een gift, een geschenk waarvoor niemand iets hoeft te betalen, maar het is goed als mensen meteen de behoefte voelen om iets terug te doen vanuit hun eigen kennis en kracht, als ze een verlangen ervaren om zelf iets bij te dragen. Die mindset willen wij helpen creëren. Modern cultureel burgerschap vraagt om nieuwe waardensystemen, zoals de ongeschreven wet van de wederkerigheid die wij alleen samen kunnen scheppen en in ere houden.

In de rap globaliserende wereld van de 21e eeuw voegen zich bij oude gewortelde stedelingen allerlei nieuwe, tijdelijke bewoners: toeristen, studenten, expats, vluchtelingen, toevallige bezoekers. Met zovelen zijn zij te gast dat zij samen een steeds belangrijker factor worden in Amsterdam en de regio. Geschat wordt dat elk jaar alleen al zo'n 17 miljoen toeristen en dagjesmensen naar de hoofdstad komen. Zij geven hier geld uit en zoeken vertier, nieuwe ervaringen en persoonlijke ontwikkeling. Tegelijkertijd voegen al deze gasten ook zelf iets toe aan de ontwikkeling van de stad en haar vaste bewoners: economische groei en werkgelegenheid, maar ook ideeën en contacten.

Om te gast te zijn, heb je een gastheer (host) nodig. Dat is de bevolking op de plaats van bestemming. Het ware gastheerschap, de absolute gastrijheid, is er een waaraan geen voorwaarden zijn verbonden en waarbij de gast niet wordt gevraagd naar zijn afkomst of motieven. In de moderne tijd is deze open vorm van gastrijheid uitgesloten – daarvoor zijn er te veel grenzen en regels. Maar de achterliggende gedachte kan wel als uitgangspunt dienen voor onze omgang met de nieuwe tijdelijke bewoners van Amsterdam en Noord in het bijzonder.

Welke rol spelen kunst en cultuur hierin? Hoe kunnen wij de bezoeker voeden – en vervolgens zelf gevoed worden – met prikkelende ideeën over rijkdom en innovatie, een verrassende blik op de toekomst? In stadsdeel Noord zouden ruimten gecreëerd moeten worden voor tijdelijke bewoning, tijdelijke kunst en tijdelijke educatie. Ruimten vol dynamiek en inspiratie, waar bewoners en bezoekers elkaar kunnen ‘bestuiven’.

Wat hierboven is geschetst zijn bouwstenen, opstapjes voor een verder uit te werken visie en nog te ontwikkelen beleid. Daar leveren wij graag onze bijdrage aan. Wat neemt de toekomstige Noorderling mee naar hier, van de andere kant van het IJ, het land, de wereld? En wat brengt ons de toerist, de passant? Een monocultuur van consumerende burgers en bezoekers zou een bedreiging vormen voor de ondernemingszin en de diversiteit in ons stadsdeel. Nu profiteren we nog van de voedingsbodem van duizend jaar geschiedenis en honderden jaren innovatieve industrie, maar uiteindelijk zal ook die geërodeerd zijn. Wat willen we dat er overblijft? Bij wederkerigheid hoort betrokkenheid waarin je een persoonlijke bijdrage levert aan een gezonde sociale cohesie. Laat de nieuwe culturele burgers – of zij nu bewoners zijn, reizigers of vluchtelingen – de dingen die zij leren op hun beurt inzetten voor anderen, bijvoorbeeld via vrijwilligerswerk, buurtprojecten of vormen van educatie. Bottom up, vanuit zelf gecreëerde culturele platformen van kunstzinnig experiment en tijdelijkheid kunnen we de rijkdom van Lab Noord naar het collectieve bewustzijn brengen van heel Amsterdam en omstreken.

Als CTN-leden willen wij dit gastheerschap mede vormgeven.

De UNESCO Conventie ter Bescherming van het Immaterieel Cultureel Erfgoed is een internationaal cultureel verdrag dat in 2012 door Nederland is ondertekend. De doelstelling van het verdrag is de bescherming van het immaterieel cultureel erfgoed, het waarborgen van onderling respect voor dit erfgoed, het verhogen van het bewustzijn voor het belang van immaterieel erfgoed en op internationaal niveau onderlinge samenwerking en bijstand. Het gaat er bij dit verdrag om immaterieel erfgoed levensvatbaar te houden voor de toekomst, waarbij de belangrijkste rol is weggelegd voor de lokale gemeenschappen die dit immaterieel erfgoed dragen.

www.immaterieelerfgoed.nl

8. CREATIEVE INDUSTRIE

Wat zou Noord zijn zonder zijn creatieve industrie? In de scheepsbouwloods op het NDSM-terrein is de Kunststad gerealiseerd, een casco-inbouw waarbinnen culturele ondernemingen hun eigen werkplaats kunnen creëren. Om de hoek ligt een festivalterrein waar al vele vernieuwende kunstwerken en publieke bijeenkomsten het licht hebben gezien – van openluchttheater en vrijmarkten tot vieringen en graffiti. Elders in Noord konden, mede dankzij het versoepelen van regels, unieke werk- en woongemeenschappen worden geschapen, zoals De Ceuveld, Schoonschip en BSH. Er is een nieuwe cultuur van innovatief ondernemen ontstaan, geïnspireerd door de bijzondere geschiedenis van dit stadsdeel, zijn ruigheid en de leemtes waar nog met ongebreidelde inlevingsvermogen hardop gedroomd kan worden. In het kielzog van dit alles ontwikkelde zich een nieuwe leefcultuur – een mengeling, naar wij hopen – en menen waar te nemen, van het oude, volkse van arbeiders in Noord met het nieuwe, circulaire en kunstzinnige.

Zonder zijn creatieve industrie zou Noord Noord niet zijn. En ook voor de rest van Amsterdam gaat die stelling op. Dankzij spill-over effecten is de creatieve industrie is een belangrijke drijfveer voor innovatie in andere delen van de economie en de maatschappij. Geschat wordt dat de sector in Nederland inmiddels verantwoordelijk is voor minimaal 3% van het BNP – een percentage dat de komende jaren naar verwachting alleen maar zal groeien.

‘Creatieve industrie’ is eigenlijk een verzamelnaam voor alle activiteiten die gebaseerd zijn op of voortkomen uit de eigen creativiteit, vaardigheden of talenten van mensen en die uiteindelijk een product of dienst voortbrengen waarbij de belevings- of symbolische waarde centraal staat. Maar in bulkbegrip worden de twee uitersten van deze werkwijze op een hoop gegooid. We spreken over een spectrum die varieert van commerciële ontwerpers die voor grote merken werken en zich juist vestigen in de buurt van de meer kleinschalige idee vormende groepjes en individuen die voor weinig geld met iets vernieuwend bezighouden. In ons Manifest willen we vooral een steun zijn voor de niet al te commerciële initiatieven die soms ook een sociaal component dragen in hun ondernemerschap. Voorbeelden zijn architectuur, mode, beeldende kunst en podiumkunsten. De creatieve industrie drijft op het betekenis scheppende vermogen van individuen, groepen, bedrijven en organisaties. De cultuursector is er een onderdeel van. Die term bestrijkt het deel van de maatschappij waarin kunst en cultuur worden geproduceerd, gepresenteerd, gepubliceerd, geconsumeerd, geconserveerd en overgeleverd.

De creatieve industrie is in hoge mate een mondiale industrie die werkt via internationale markten, wat overigens niet betekent dat lokale creatieve productie geen factor van betekenis zou zijn. De mondiale distributie van informatie heeft ervoor gezorgd dat creatieve en culturele markten heel snel met elkaar kunnen schakelen.

Binnen de creatieve industrie laten zich drie hoofdsectoren onderscheiden, die elk weer zijn onderverdeeld in deelsectoren: 1) kunsten: beeldende kunst en monumenten; 2) media en entertainment; 3) creatieve zakelijke dienstverlening. Tussen de drie sectoren bestaat een zekere spanning. Ze hebben elkaar nodig, maar bewegen elk op een ander deel van de markt. Terwijl de kunstensector de grootste ideeëngenerator is, hebben de tweede en derde sector primair een commerciële doelstelling. Kunst loont, maar zelden in boekhoudkundige termen. Intussen profiteren andere sectoren van de innovatie en inspiratie die de kunsten voortbrengen: zonder die invloed zouden hun verdienmodellen uiteindelijk spaak lopen.

Om de voedingsbodem rijk te houden, ook in het licht van nieuwe uitdagingen in de komende decennia, is het belangrijk om individuen en organisaties in de kunstensector actief te ondersteunen – bijvoorbeeld door toegang tot financiering te bieden, eerlijke marktwerking tot stand te brengen en crossovers te stimuleren met andere economische sectoren. Zo ontstaat er voor iedereen een verdienmodel, in plaats van voor de happy few die momenteel munt slaan uit de kanteling in Amsterdam Noord en in korte tijd festivals en gebouwen uit de grond aan het trekken is.

CTN wil bijdragen aan het creëren van duurzame (inter)nationale verbindingen en het aantrekken van talent via opleidingen, broedplaatsen en artist-in-residence programma's. Er liggen kansen in Lab Noord – niet alleen aan de Gouden IJ-oever met zijn luxeappartementen en grote commerciële culturele instituten, maar in het hele stadsdeel. Nodig is een doordacht, evenwichtig beleid dat de creatieve industrie gericht steunt en stimuleert tot ondernemen met respect voor het principe van wederkerigheid, voor geven en nemen. En dit dan in de wetenschap dat de dynamiek achter het succes boven alles schuilt in leegte en in tijdelijkheid.

Maar Yfon zegt: Waarom wordt de wasserette gesloten.

Die man zegt: Omdat er voedsel verkocht wordt.

Wat is daar mis mee? Zegt zij.

Hij zegt dat mag niet.

Zij vraagt waarom niet

En ik kijk naar die man en ik zie de angst in zijn ogen.

En ik denk, hoe lang houdt hij het uit.

En hij zegt, dat is tegen de regels.

Zegt zij, welke regels?

Hij zegt nou, gewoon, de regels.

Op dat punt begeef ik het meestal, Maar hij zegt:

Een wasserette wast en een restaurant verkoopt eten.

Geen spelt tussen te krijgen denk ik dan.

Maar nee.

Zij zegt: Maar we mogen toch wel kunst maken?

En daar zie ik hem wankelen.

Hij zegt zo een beetje lullig: Ja, nou, dat weet ik niet, zo half onverstaabaar, vraagt ie Hoezo?

Nou, zegt Yfon, dat eten maken is een kunstwerk, een performance, en het eten en het opeten daarvan hoort bij het kunstwerk. En het geld is een vrijwillige bijdrage aan het kunstwerk.

Ik kan me nog net vasthouden aan de oude vertrouwde gevel van mijn wasserette.

uit Kerstspeech VEBAN 2015 Rogier Schippers Volksoperahuis

Omdat in een stad veel meer gebeurt dan alleen het uitwisselen van stromen - er leven immers honderdduizenden mensen en een veelvoud aan dieren in de stad - moet breder worden gekeken. Naast materiaal- en energiestromen gaat het ook om zaken als biodiversiteit (overigens ook van belang voor een groot aantal ecosystemendiensten), en een prettige en gezonde samenleving.

uit *Buiksloterham Circulair 2016* Delva Landscape Architects

9. CIRCULARITEIT

Elke levensvorm die in optima forma functioneert is als een metabolisme in wederzijdse afhankelijkheid: er wordt toegewerkt naar een gezonde balans, een dynamiek van geven en nemen, waarbij kwetsbaren kunnen meeliften op de kracht van sterkeren. Dit blijkt zo te zijn in een bos, in een koraalrif, bij planeten, op celniveau en in menselijke beschavingen.

In de globaliserende wereld is de mensheid aan het veranderen. In het Westen waren we lang gewend lineair te denken; dat ruilen we in voor circulair denken en leven, op allerlei vlakken. Als gevolg van digitalisering en mondialisering zijn we ons steeds meer bewust van onze wederzijdse afhankelijkheid en onze verbondenheid met anderen. Klimaatverandering leert ons dat alleen een circulaire economie de aarde kan redden van een ramp.

Een interessant voorbeeld van hoe de circulariteitsvisie op verschillende lagen in een systeem kan worden geïmplementeerd is te vinden in Bhutan, waar in 1972 de maatstaf van het Bruto Nationaal Geluk (BNG) werd geïntroduceerd als alternatief voor het Bruto Nationaal Product (BNP). De gedachte erachter is dat fysiek en mentaal welzijn net zo waardevol zijn als materiële welvaart. Bij het vaststellen van het BNG wordt naar ecologie, gezondheid, onderwijs, vitaliteit, goed bestuur, tijd, onderling vertrouwen en ook kunst en cultuur gekeken als gelijkwaardige eenheden. Alles verhoudt zich tot elkaar in een circulaire dynamiek die constant in beweging is, op zoek naar balans.

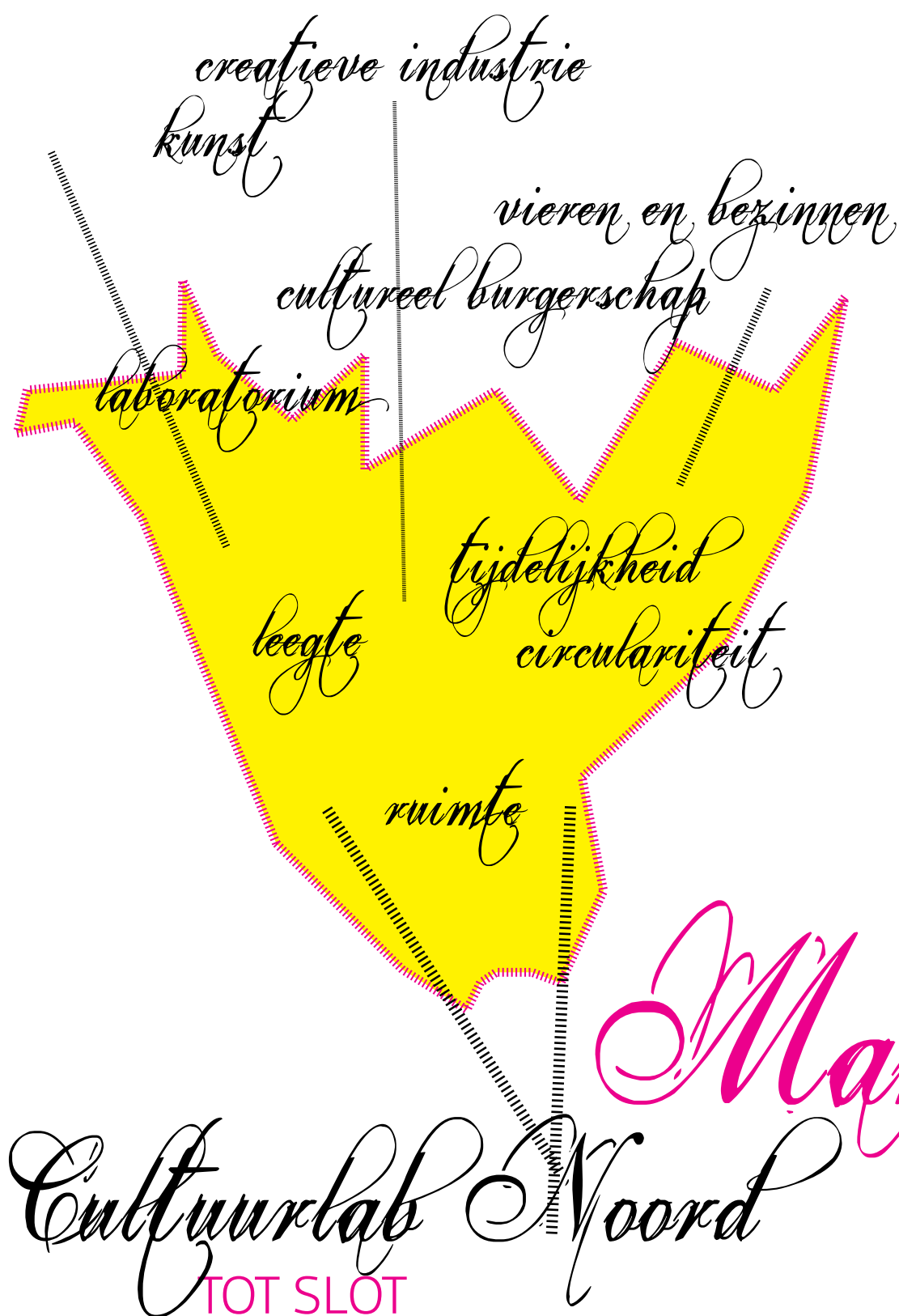
Het paradigma van circulariteit ligt ook ten grondslag aan ons Manifest Cultuurlab Noord. Binnen CTN onderzoeken wij hoe dit perspectief kan worden aangewend voor een gezonde, toekomstbestendige kunst- en cultuursector in Amsterdam-Noord. De vele niche-activiteiten die ons stadsdeel kent, kunnen gezamenlijk worden opgevat als één groot organisme, dat de verandering voedt.

Trots zijn we op de Circulaire Buiksloterham, die als proeftuin dient voor een duurzame stad van de toekomst. De wijk is een living lab waar experiment, onderzoek en innovatie actief worden aangemoedigd en ingezet. De kennis die daaruit voortkomt wordt gedeeld binnen en buiten de wijk. Het woon- en werkklimaat is sociaal en divers, de betrokkenheid van bewoners én ondernemers is hoog. De transitie die zich hier voltrekt naar nieuwe vormen van cultuur, in alle denkbare verschijningsvormen en als integraal onderdeel van het dagelijks leven, biedt veel ruimte voor een nieuw type stad. In feite is wat men hier aan het doen is opruimen en uitfasen – op het gebied van voedsel, energie en bouwen, kunst en cultuur en allerlei andere terreinen.

Daarbij dringen zich ook vragen op, zoals: wie profiteert hier nu echt van? Hoe creëer je gelijke toegang voor iedereen en voorkom je elitevorming en uitsluiting? Hoe kun je met elkaar delen wat uitgroeit tot een succes als er nooit een aanwijsbare geldbron is geweest? Welke positieve en negatieve kanten van gentrificatie manifesteren zich? En meer specifiek: hoe kunnen de kunstenaars, uitvinders en vrijwilligers, al diegenen die jarenlang op moeizame plekken werkzaam waren en die hun creatieve kapitaal de wijk in lieten vloeien, vaak belangeloos, nu hun 'aandeel' terugverdienen in de vorm van eerlijke economische groei en kansen op de arbeidsmarkt?

We zouden wat van waarde is opnieuw kunnen benoemen door een helder overzicht te maken van 'de keten van vooruitgang' binnen ons stadsdeel. Dan kunnen we duidelijker benoemen wanneer iets een investering is van energie, kennisdeling of zelfs een cultuurderivat. Dan kunnen we ook het moment bepalen waarop de immateriële investering uitkristalliseert in het materiële en er daadwerkelijk geld op tafel komt. We zouden een voorschot kunnen nemen op toekomstige kostenbesparingen of opbrengsten kunnen berekenen via een impactanalyse van werk, cohesie, gezondheid, diversiteit en groei.

Wij vinden het eerlijk als de kunstenaar, de sociaal-designer, de creatieve entrepreneur, de volkszanger en de rapper van de straat ook meedelen in het financiële succes van de hedendaagse ontwikkelingen in stadsdeel Noord.

Ook in Noord komen veel kunstenaars af op de betaalbare woon- en werkruimten. Maar hier verdiepen ze zich vaak meteen in de bestaande gemeenschappen, het karakter en de geschiedenis van de buurt. Alsof ze begrijpen dat hun werk hier geen standhoudt als het niet verstaan wordt. Dat vereist zelfloosheid, ongewoon onder kunstenaars die nog bezig zijn hun handschrift te ontwikkelen.

uit Talking with Places *Dasarts Magazine* 2014-2015

Onze droom: Noord het meest vernieuwende, tot de verbeelding sprekende, grensverleggende stadsdeel van heel Amsterdam laten zijn, met aan de horizon de duurzame circulaire economie van een nieuwe tijd. Vanaf nu noemen wij ons stadsdeel *Cultuurlab Noord*. Wij koesteren grootse ambities: de faam van Noord kan ver reiken. We oormerken dit gebied als de plek om de stad van de toekomst uit te vinden, in al haar facetten en met al haar uitdagingen.

Hiervoor hebben we vier eisen:

1. Fonds voor Noord
2. Waarde van het Onzichtbare
3. Wederkerig burgerschap
4. Bouwmeester ruig en groene eeuw.

Wij, de leden van CTN, zijn vastbesloten om ons aandeel te leveren door het verder opvoeren van culturele en kunstzinnige experimenten, het trekken van nieuwe lijnen en het leggen van nieuwe knopen op het gebied van kunst, onderwijs, infrastructuur, digitale ruimte, zorg en bouwen. Hiervoor hebben we steun nodig van een **moedig** stadsbestuur, van een **verantwoordelijk en toegankelijk** bedrijfsleven en van een bonte melange van **eigenwijze, betrokken** bewoners. Noord is van ons allemaal, samen zijn wij Noord.